

Tretiak, Andrzej

Zmarli członkowie : Ś. p. Maurycy Mann (1880-1932) [nekrolog]

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 26, 122-124

1933

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ś. p. Maurycy Mann

(1880—1932)

Maurycy Mann, ur. 14 sierpnia 1880, po skończeniu 2-go gimnazjum filologicznego w Warszawie, studjował polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w latach od 1901 do 1905. Studja te zakończył doktoratem filozofii (22 marca 1907) na podstawie dwutomowej wyczerpującej monografii o Wincentym Polu (studjum biograficzno-krytyczne t. I 1904, t. II 1906). Następne dwa lata spędza M. Mann w Paryżu (1907/8 — 1909), poczem po powrocie do Krakowa habilituje się w r. 1911 jako docent literatury powszechnej przy Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie pracy: „Rozwój syntezy literackiej“ (Rozpr. Akad. Umiej. tom XLVIII, 1911). Praca ta wyłynęła z zamiłowania M. Manna do zagadnień teorii literatury. Ta część terenu wiedzy literackiej była w owym czasie prawie zupełnie nieznaną naszej krytyce, choć za to dzisiaj stała się u nas przedmiotem licznych bardzo wydajnych badań, promieniujących swymi wynikami daleko poza granice Polski. W pracy na tem polu trzeba M. Manna uważać istotnie za pioniera. Z całą słuszną dumą może on w krótkiej przedmowie do swej historii syntezy literackiej umieścić następujące słowa: „Próba ta nie ubiega się o nazwę historii syntezy literackiej, ponieważ prawdziwa historia wznosi się jedynie na wynikach badań szczegółowych. Tymczasem szkic niniejszy ma do czynienia z materiałem w znacznej części nieopracowanym. Gdy nadto usiłuje po raz pierwszy materiał ten powiązać w pewną całość, daleki musi być od doskonałości dzieł historycznych. Jakkolwiek ułomna, idzie ta próba w świat z przekonaniem, że jest pierwsza“.

Ustosunkowanie się M. Manna do tematu było wybitnie historyczne. Nie dowierza on czystej teorii, opartej na spekulacji z udziałem intuicji; woli mieć sprawdziany swej pracy w kryterjum historii zewnętrznej, historii faktów literackich, następstw, wśród których widzi wyraźne dzieje filjacyjne. Niemniej jednak historia nie ma dla niego charakteru deterministycznego pochodzenia faktów. W następnym zaraz szkicu, drukowanym w Bibliotece Warszawskiej w r. 1912 p. t.: „Ewolu-

cjonizm w historii literatury“ przeciwstawia się zarówno teorii Taine'a, jak ewolucjonizmowi Brunnetière'a, oceniając surowo ten ostatni jako całkowicie bezpożyteczny środek metodyczny. Jedynym rezultatem książki Brunnetière'a „Ewolucja rodzajów literackich“ jest „nadanie nowej, zapożyczony z wiedzy przyrodniczej, terminologii faktom oczywistym i powszechnie znanym“.

W Paryżu M. Mann był uczniem G. Lanson'a. Mimo pewnego sprzeciwu w stosunku do tego wielkiego metodologa (p. recenzja „Poetyki“ Wóycickiego w „Książce“ z r. 1911), przejął się jego metodą i stosował ją z doskonałym rezultatem w dalszych dwóch pracach: „Poganka“ Narcyzy Zmichowskiej, Genesa, źródła, artyzm i idea utworu“ (Tow. Nauk. Warsz. 1916) i „Nowa Heloiza“ J. J. Rousseau. Studium literackie. (Rozpr. Akad. Umiej. w Krakowie t. LVI, 1917). Dla „Encyklopedji Polskiej“, wydawanej przez Akademię Umiejętności w Krakowie, pisze o „rozwoju powieści w Polsce od r. 1830 do naszych czasów“. (1918). Wszystkie te prace, wykonane sumiennie z drobiazgową dbałością o ścisłość historyczną, nie pozwalające sobie na żadne nieudowodnione hipotezy, stwierdzające szerokie przygotowanie historyczne i teoretyczne autora, spowodowały powołanie M. Manna na katedrę historii literatury powszechnej do Poznania z początkiem roku 1919. Zanim jednak objął tę katedrę, został powołany na Uniwersytet Warszawski, jako profesor filologii romańskiej. Od 1.IV.1919 r. po dzień swej śmierci 28.XI.1932 pracuje prof. Mann z całym poświęceniem, organizując bez żadnej pomocy innego romanisty, profesora czy docenta, gwałtownie rozrastające się studjum tej filologii. Pod jego kierunkiem powstaje dobrze skompletowana biblioteka Seminarjum fil. romańskiej, uwzględniająca przede wszystkim najnowsze krytyczne wydania głośnych pisarzy francuskich i dzieła z teorii literatury, później nieco zaczyna prof. Mann tworzyć podstawy dla biblioteki włoskiej. W pracy naukowej zakres studjów teoretycznych powiększa się o niewielką rozmiarami, ale bogatą w treść pracę: „Zagadnienie podziału w historii literatury“ (Tow. Nauk. Warsz. 1921), pierwsze i jedyne w tym rodzaju dzieło w naszej literaturze krytycznej. Potem zwraca się prof. Mann do innych, niż francuska, dziedzin romanistyki; tłómaczy „Żywot łazika z Tormezu“ (1923), umieszcza w „Ro-

manji“ (1923) szkic francuski: „La couleur perse en ancien français et chez Dante“ i wydaje po podróży włoskiej w 1925 roku w następnym roku: „Echa włoskie w poezji Adama Asnyka“ (1926). Po tej wstępnej pracy w zakresie literatury włoskiej idzie szereg prac jej właśnie poświęconych, a więc odczyt o nowoczesnych Włoszech: „Włochy“ (1928), mały metodyczny podręcznik: „Jak się uczyć języka i literatury włoskiej“ (1929), obszerny „Zarys literatury włoskiej“ w zbiorowym wydawnictwie „Literatury Powszechnej“ (firmy Trzaska, Evert i Michalski, 1930) i wreszcie ostatnie skończone dzieło, z którym nawrócił do swego ulubionego działu, do teorii literatury, dając jak zawsze historję tylko już nie pewnego zagadnienia, ale wybitnej osobistości w tym dziale. Jest to wyczerpujące przedstawienie twórczości Benedetto Croce w zakresie teorii literatury (1930 — Tow. Nauk. Warsz.). Ostatnie miesiące przed niespodziewanym zgonem wypełniała praca przygotowawcza nad obszernem studjum o twórczości Torquata Tassa. Prof. Maurycy Mann był od r. 1916 członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Zasługi jego, jako jednego z pierwszych pracowników w dziedzinie teorii literatury, rozporządzającego nieposwzednią znajomością literatury powszechnej, i jako organizatora studjum filologii romańskiej na Uniwersytecie Warszawskim, są wybitne i nie powinny zostać nigdy zapomniane.

Andrzej Tretiak.

Ś. p. Alfons Parczewski

(1849—1933).

Alfons Parczewski ur. w r. 1849 w maj. Wodzierachy, pow. łaskiego, ukończył gimnazjum w Kaliszu, wydział prawa Szkoły Głównej w r. 1869, od r. 1872 — patron przy Trybunale Cywilnym w Kaliszu, od r. 1876 do 1914 — adwokat w temże mieście.

Posel ze swojej ziemi do trzech Dum petersburskich, od r. 1914 prezes Polskiego Towarzystwa pomocy ofiarom wojny